

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Všeobecná deklarace lidských práv – historický
mezník v ochraně sociálních práv**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Denisa Hečková

Školitel: PhDr. Lenka Rosková

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci „*Všeobecná deklarace lidských práv – historický mezník v ochraně sociálních práv*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 10.8. 2017

.....

Denisa Hečková

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Lence Roskové za její profesionální a vstřícný přístup. Za její čas, který strávila při čtení této práce a za přínosné připomínky a rady k dané problematice.

Všeobecná deklaráce lidských práv – historický mezník v ochraně sociálních práv

Abstrakt

Tato práce řeší Všeobecnou deklaraci lidských práv: Historický mezník v ochraně sociálních práv. Cílem práce je zjistit, jak Všeobecná deklarace lidských práv ovlivňuje sociální práva a jaký je její vliv na současnou situaci.

Práce je strukturovaná do sedmi kapitol. V první kapitole se zabývám vývojem pojetí lidských práv, kde je popsán vývoj myšlenek, který se zabývá vznikem a ochranou lidských práv. V následující kapitole se nejvíce zaměřuji na vznik a historii Všeobecné deklarace lidských práv, která je dodnes inspirací pro další rozvoj lidských práv, jejichž součástí jsou i sociální práva.

Ve třetí kapitole popisuji vznik samotné Všeobecné deklarace lidských práv a její rozdělení. Všeobecnou deklaraci lidských práv je možné rozdělit do pěti skupin. Dělí se na práva politická, hospodářská, občanská, sociální a kulturní.

V další kapitole se věnuji odrazu Všeobecné deklarace lidských práv v ostatních dokumentech, především v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropské sociální chartě a v dalších důležitých úmluvách týkajících se lidských práv.

V páté kapitole se věnuji samotným sociálním právům, vývojem sociálních práv, prameny a základním rozdělením sociálních práv. V předposlední kapitole popisuje Mezinárodní organizace, které se zabývají sociálními právy, jako jsou Organizace spojených národů, Mezinárodní organizace práce a Rada Evropy.

V poslední kapitole pojednávám o porušování lidských a sociálních práv v současnosti. Zde uvádím několik příkladů porušování práv od roku 2015. Mimo jiné se zaměřuji i na diskriminaci žen na pracovišti, kde také zmiňuji problematiku skleněného stropu a gender problematiku.

Klíčová slova

Všeobecná deklarace lidských práv; lidská práva; sociální práva

Universal Declaration of Human Rights: the historical milestone protection human rights.

Abstract

This thesis deals with the Universal Declaration of Human Rights: the historical milestone protection human rights. The aim of the thesis is to find out how the Universal Declaration of Human Rights influences social rights, and what its influence on the current situation is.

The thesis is structured into seven chapters. The first chapter deals with the development of human right conception, describing the development of thinking that has been dealing with the origin and protection of human rights. The history is being described from the beginning of the 20th century. Most attention is paid to the origin of Universal Declaration of Human Rights, which has inspired a further development of human rights the part of which now are also social rights.

The third chapter describes the origin of the Universal Declaration of Human Rights itself, and its division. The Universal Declaration of Human Rights may be divided into five groups. It is divided among political, economic, civil, social, and cultural rights.

The fourth chapter is devoted to the reflection of the Universal Declaration of Human Rights in other documents, especially in the International Pact on Civil and Political Rights, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Social Charter, and in other important conventions dealing with human rights.

The fifth chapter is devoted to social rights themselves, the development of social rights, sources and the basic divisions of social rights. The penultimate chapter describes international organizations dealing with social rights, such as the United Nations, the International Labour Organization, and the Council of Europe.

The last chapter discusses violating human and social rights nowadays. There are some examples of right violation since 2015. Among other things, I have focused also on discriminating women in the workplace, mentioning the problem of 'glass ceiling' and gender issues.

Key words

Universal Declaration of Human Rights; Human Rights; Social Rights

Obsah

Úvod.....	9
Metodika	10
1. Vývoj pojetí lidských práv.....	11
2. Lidská práva ve 20. století	13
2.1 Lidská práva 20. století do roku 1948.....	13
2.2 Lidská práva 20. století po roce 1948	15
3. Všeobecná deklarace lidských práv	16
4. Odraz Všeobecné deklarace lidských práv v ostatních dokumentech	21
4.1 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	21
4.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	22
4.3 Evropská sociální charta	23
4.4 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech	25
4.5 Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace	26
4.6 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen	27
4.7 Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.....	27
4.8 Úmluva o právech dítěte	28
4.9 Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin	29
4.10 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.....	29
5. Sociální práva	31
5.1 Vývoj sociálních práv	31
5.2 Prameny sociálního práva	32

5.3	Základní sociální práva	35
5.3.1	Právo na práci	36
5.3.2	Právo na vzdělání.....	37
5.3.3	Právo na uspokojivé pracovní podmínky.....	38
5.3.4	Právo na životní úroveň	38
5.3.5	Právo na rodinu.....	38
5.3.6	Právo na sociální zabezpečení	39
5.3.7	Právo na sdružování.....	39
5.3.8	Rovnost příslušníků menšin.....	39
6.	Mezinárodní organizace v Evropě zabývající se sociálními právy.....	41
6.1	Organizace spojených národů	41
6.1.1	Charta OSN.....	43
6.2	Mezinárodní organizace práce	43
6.3	Rada Evropy.....	45
7.	Porušování lidských a sociálních práv v současnosti	47
7.1	Porušování lidských a sociálních práv v České republice	47
7.1.1	Diskriminace žen na pracovišti.....	50
	Závěr	53
	Seznam použité literatury	55
	Seznam příloh a obrázků.....	60
	Seznam zkratk	66

Úvod

Lidská práva a svobody prošly dlouhým, často i dramatickým vývojem a staly se pojmem, se kterým se v dnešní době setkává v praxi každý člověk téměř na každém kroku. Každý nežádoucí zásah do základních práv člověka je okamžitě ze strany nejen lidí, ale i států odsouzen. Aby k porušování základních lidských práv a svobod docházelo co nejméně, je nutné tato práva přesně vymezit, specifikovat a zakotvit do dokumentů, na základě, kterých bude možno dodržování těchto práv kontrolovat.

Základním kamenem všech dnešních zdrojů lidských a sociálních práv se stal nezávazný dokument Všeobecná deklarace lidských práv, který byl schválen Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 10. prosince 1948. Inspirovala nejen následný vznik právně závazných mezinárodních smluv, jako jsou Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ale i jednotlivé státy, které do svých ústav začlenily svá lidská práva.

Všeobecná deklarace lidských práv přiznává všem lidem ekonomická, sociální, politická, kulturní a občanská práva. A právě sociální práva jsou hlavním tématem bakalářské práce.

Sociální práva je metodické označení těch součástí lidských práv, která vymezují sociální záruky důstojné lidské existence. Ve Všeobecné deklaraci lidských práv jsou obsažena v článcích 22–25 a zakotvena jsou v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Sociální práva mají za cíl zajistit každému člověku rozsah základních životních podmínek, které jsou nezbytné k zachování důstojného života.

Mimo jiné se budu zabývat vývojem lidských práv, jak se Všeobecná deklarace lidských práv odrazila v ostatních dokumentech, dále se budu zabývat přímo sociálními právy a na závěr popíši, jak se v současné době porušují lidská a sociální práva na území České republiky.

Metodika

Předložená bakalářská práce je prací teoretickou a je vypracována pomocí rešeršní kompilace a analýzy sekundárních zdrojů.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak Všeobecná deklarace lidských práv zasahuje do sociálních práv a její vliv na dnešní situaci.

K získání informací, které jsou použity v bakalářské práci, byly použity odborné prameny z oblasti lidských a sociálních práv, především pak publikace prof. JUDr. Igora Tomeše, CSc., českého odborníka působícího v oblasti sociální politiky, práva sociálního zabezpečení a sociální správy.

V oblasti zákonů byly informace získány z Ústavy, Úmluvy o právech dítěte, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z přesného znění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen a Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Kromě toho byly použity zdroje oficiálních webových stránek Úřadu vlády České republiky, Úřadu práce České republiky, OSN, MPSV a Helsinského výboru.

V práci byly použity i vlastní názory.

1. Vývoj pojetí lidských práv

Vývoj myšlenek, které se týkají lidských práv a svobod a jejich ochrany prošel mnoha změnami. Od historie do současné podoby se vyvíjely na základě obecných zákonitostí vývoje společnosti a chování jednotlivce. Vznikaly především tam, kde byla lidská práva a svobody porušovány (Hölander, 2012).

Aby byl vytvořen stát, který má za cíl ochranu práv člověka, je potřeba zmínit tři hlavní prvky, které tento stát vytvořily. Hlavním prvkem jejich vzniku bylo křesťanství, druhým sociální, hospodářská, politická a právní situace, v níž se reforma prosazovala a třetím prvkem je osvícenský racionalismus s teorií přirozeného práva (Hölander, 2012).

Křesťanství zdůrazňuje především lidskou individualitu a osobnost. Také myšlenky solidarity, bratrství a lásky k bližnímu přispěly k rozvoji sociálních práv a vývoji sociálního státu (Hölander, 2012).

Přirozené právo má původ již u Platóna a Aristotela. „Každému, co jeho jest“ bylo jejich klasické vyjádření. Jako jediný prostředek ke vzniku státu prosazovali společenské smlouvy. Ve středověku se přirozené právo ztotožnilo s Desaterem, které je ustanovení božího řádu. Desatero ale nestačilo na vybudování sociální teorie. Lidé se tedy vrátili ke smlouvám, které ospravedlňovali v čase reformy a bojů s ní spojené právo na odpor proti panovníkovi. Smlouva spočívala v ospravedlnění vzpoury proti panovníkovi, který nedodržoval řád a stal se tak tyranem. Tuto smlouvu spojili kalvinisté s právem na odpor obsažených v pozitivních právních dokumentech, které se později dostaly do stavovských výhrad proti panovníkovi (Hölander, 2012).

Požadavek svobody se stává obecným nárokem a vrchnost již nemůže stát mezi bohem a člověkem. Tím se otvírá myšlenka nezcizitelných práv (Hölander, 2012).

Změnu politického i právního života přinesla Deklarace práv člověka a občana, která vznikala nejdříve ve státech Severní Ameriky. Během francouzské revoluce na konci 18. století se Deklarace přenesla a přinesla nový nádech do života evropské i americké společnosti (Hölander, 2012).

V našich zemích se tato práva poprvé objevují v roce 1811, kdy byl vydán Obecný občanský zákoník, který stanovil, že má každý člověk vrozená práva a otroctví nebo nevolnictví nejsou dovoleny (Filip, Svatoň, 2011).

2. Lidská práva ve 20. století

Druhá kapitola se věnuje vývoji lidských práv ve 20. století. Tato problematika je velice složitá. Nelze přesně určit, od jaké doby se lidé věnují lidským právům, proto se tato kapitola věnuje právě 20. století, kdy vznikla největší potřeba se těmto právům věnovat, a to hlavně díky první a druhé světové válce.

2.1 Lidská práva 20. století do roku 1948

První světová válka byla obdobím, kdy došlo k neuvěřitelnému rozsahu ohavností, kterých se za čtyři roky civilizovaná Evropa dopustila. Winston Churchill si poznamenal někdy v letech 1919–21 na úřední papír tyto věty:

Spojily se v ní hrůzy všech věků a uprostřed těch hrůz se octly nejen armády, ale i celé národy. Mocné a vzdělané státy se bály – a nikoli bezdůvodně o holou existenci. Ani vládci, ani ovládaní se nezastavili před žádným činem, o němž se domnívali, že by jim dopomohli k vítězství. Německo rozpoutalo peklo a udržovalo jeho plameny, těsně v patách mu však šly zoufalé národy, které byly napadeny, a jejich konečnou touhou bylo pomstít se. Žádný zločin proti lidskosti a mezinárodnímu právu nezůstal bez odvety a ta často dosáhla větších rozměrů a trvala déle. Žádné příměří nebo klid zbraní nezmírnilo boj armád. Ranění umírali mezi liniemi, mrtví práchnivěli do půdy. Na moři byly potápěny lodi obchodní, neutrální i nemocniční a jejich posádky ponechány osudu nebo vražděny ve vlnách. Byla snaha vyhladovět celé národy bez ohledu na pohlaví a věk až k úplnému podrobení. Dělostřelectvo likvidovalo města a kulturní památky. Ze vzduchu padaly bomby na všechny bez rozdílu. Jedovatý plyn v mnoha podobách dusil a leptal vojáky, vystavené ještě nad to tekutým plamenům. Do nich padali lidé ze vzduchu nebo zvolna hynuli v temných zákoutích moře. Bojová síla armád byla omezena jen počtem mužů válčící země. Evropa a velká část Asie a Afriky se staly jediným velkým bojištěm, na němž se hroutily a z něhož utíkaly ne armády, ale celé národy. Když válka skončila, zjistilo se, že jediné prostředky, kterých civilizované, vědecké a křesťanské státy nepoužily, bylo mučení a kanibalismus. A to jen proto, že jejich užitek byl pochybný (Johnson, 2014, s. 20).

Po první světové válce vyšlo najevo, že je třeba klást větší důraz na prosazování právního zajištění lidských práv jak vnitrostátně, tak na mezinárodní úrovni. Jednalo se především o pracovní podmínky, ochranu menšin, postavení žen a dětí a potírání otroctví (Filip, Svatoň, 2011).

Mezi světovými válkami se zdokonalovala práva na ochranu osob jak bojujících, tak civilistů i zajatců ve válce. Zároveň vznikla Společnost národů, která usilovala o kolektivní bezpečnost a udržení míru (Krejčí, 2014).

Historické dokumenty, které se zabývají 2. světovou válkou, líčí lidskou zkaženost, lidské utrpení, ponižování a i vraždy. Především vyvražďování Židů, známé jako holocaust, je častým tématem těchto dokumentů (Bauer, 2009).

Samotné ohrožování lidských práv se ale netýkalo pouze Židů. U každé velké továrny, dolu nebo hospodářství byly vystavěny pracovní tábory, kde se němečtí vojáci chovali k lidem bezohledným způsobem. Nechávali je bez dostatku jídla a bez jakékoliv péče. V koncentračních táborech se děly ty nejodpornější skutky proti lidskosti. I přes všechnu Hitlerovu snahu utajit hanebnosti, které se v těchto táborech ukrývaly, se podařilo ruské i americké armádě proniknout do těchto míst smrti. Přes nevěřičnost lidí, rozšířili povědomost ostatních národů o činech, které páchali dozorcí na lidech umístěných v koncentračních táborech. Dnes si lidé neumí představit, že by jim někdo nakázal vystěhovat se z vlastních bytů, opustit své domovy, donutit je k přesunu do neznáma a kde by je někdo věznil, trestal nebo mučil. Díky této válce zemřelo 35–40 milionů lidí, z nichž největší počet měl Sovětský svaz a to přibližně 27 milionů lidí. Téměř každý člověk, co přežil tyto strasti, ztratil někoho blízkého (Lowe, 2015).

Evropa po druhé světové válce byla Evropa v žalostném stavu. Nešlo zde pouze o majetek, zničená města a kulturní památky, kde zbyly pouze „kostry“ domů a sutiny, šlo hlavně o lidskou a morální katastrofu. Vzhledem k tomu, že lidé neměli důvěru v žádnou vládu ani úředníky, zavládl v celé Evropě chaos. Spousta lidí se přesouvala, probíhalo vysídlování Němců, velké přesídlování lidí z pracovních a koncentračních táborů zpátky do svých rodných domovů a v neposlední řadě i přesídlování Židů, kteří již nechtěli být pod nadvládou jiného národa. Toto velké stěhování lidí s sebou neslo i různé strasti. Lidé byli unavení a hladoví, a tak bylo rabování a loupení na denním

pořádku. Hladomor sužoval každý stát, který nějakým způsobem druhá světová válka zasáhla. Jen v Řecku zemřelo pravděpodobně v důsledku hladomoru 250 000 obětí a na Ukrajině až 80 000 lidí. Problém byl i v celosvětovém nedostatku potravin, a i v infrastruktuře zničené Evropy. Jídlo nebylo, jak přepravovat, protože zničené železnice a silnice bylo třeba nejprve opravit. Až po válce všichni zjistili, že jídlo není pouze fyzická potřeba, ale také duchovní. Lidé byli schopni pro jídlo i zabíjet. Všechny špatné skutky si lidé dokázali obhájit sami před sebou. Jednání, které dříve bylo považováno za nemorální, bylo teď považováno za morální povinnost. Násilí bylo součástí vyrovnání se s válečnou brutalitou. Lidé se chtěli mstít za nespravedlnosti, kterých se dožili, a tak přeživší Němci ochutnali pachut' pomsty, a to za dohledu spojeneckých armád. Nikdo nikdy nebyl souzen za vraždu, znásilnění nebo mučení nějakého Němce. Je tedy zřejmé, že se trestné činy proti lidskosti páchaly i na lidech, kteří za války sami ubližovali. Nad touto kriminalitou se přivíraly oči, i když se k tomu později spousta lidí přiznala (Lowe, 2015).

2.2 *Lidská práva 20. století po roce 1948*

Po druhé světové válce vznikla Organizace spojených národů (OSN), která se zabývala ochranou lidských práv. Valné shromáždění přijalo v roce 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv. Členské země OSN se usnesly, že lidská práva a základní svobody budou uznány všeobecně a chráněny zákonem. Do konce 90. let bylo na půdě OSN přijato v oblasti lidských práv celkem 6 mezinárodních paktů. Jsou to Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Konvence o odstranění všech forem rasové diskriminace, Konvence o odstranění všech forem diskriminace žen, Konvence proti mučení a Konvence o právech dítěte (Filip, Svatoň, 2011).

Dnes víme, že je nutné chránit tato práva a svobody bez ohledu na rozdíly, jako je třída, kultura nebo náboženství (Gordon, 2017).

3. Všeobecná deklarace lidských práv

Ještě před schválením Všeobecné deklarace lidských práv, byly přijaty další čtyři významné dokumenty, které souvisely s lidskými právy. Prvním dokumentem byla Deklarace Spojených národů, která byla podepsána Čínou, SSSR, Velkou Británií, USA a jejich spojenci v roce 1942 (Krejčí, 2011).

V roce 1945 přijala Mezinárodní konference amerických států Americkou deklaraci práv a povinností člověka, podle které se všichni lidé rodí svobodní a rovní v důstojnosti i právech. Byla první svého druhu (Krejčí, 2011).

Třetí dokument je Charta OSN, která byla přijata v červnu v roce 1945. Zabývá se především základními lidskými právy, rovností lidí, lidskou důstojností, obecnou úctou k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu (Krejčí, 2011).

Den před schválením Všeobecné deklarace lidských práv, přijalo Valné shromáždění OSN Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidy, která je spíše chápána jako právo ve válce než obecně jako lidské právo, proto se genocidou Všeobecná deklarace lidských práv příliš nezabývá (Krejčí, 2011).

V roce 1944 přivedly válečné události sympatizující státy k rozhodnutí založit Organizaci spojených národů (OSN), kde se zabývali hospodářskými, sociálními, kulturními a humanitárními otázkami a podporováním a podněcováním úcty k lidským právům a základním svobodám. Už tenkrát věděli, že je důležité rozvíjet lidská práva a že je třeba je respektovat. Všeobecná deklarace lidských práv vznikala podle článku 55 Charty 4 roky. S první myšlenkou sepsání lidských práv, které definují vztahy mezi občanem a státem, přišel prezident USA Franklin Delano Roosevelt, který zemřel v roce 1945 (Tomeš, Koldinská, 2003).

Předběžným návrhem se zabýval John Peters Humphrey, který byl prvním ředitelem odboru lidských práv v OSN. Autoři se mohli také inspirovat výsledky činnosti Mezinárodní diplomatické akademie, kde skupina složená z právníků vytvořila komisi kvůli sepsání mezinárodní deklarace lidských práv. Velký vliv na sepsání Všeobecné deklarace lidských práv mělo i Prohlášení o základních lidských právech, výsledek

činnosti Amerického institutu práva. Sociální práva byla ovlivněna především sovětskou Ústavou (Krejčí, 2011).

Po smrti prezidenta Roosevelta, se ujala dokončení Všeobecné deklarace lidských práv jeho manželka Eleanor Rooseveltová, která tento dokument dovedla až do nynější podoby Všeobecné deklarace lidských práv, a to ve funkci předsedkyně Komise pro lidská práva (Tomeš, Koldinská, 2003).

Paní Rooseveltová v té době doufala, že se Všeobecná deklarace lidských práv stane mezinárodním dokumentem a bude uznána po celém světě (Ignatieff, 2017).

Dne 10. prosince v roce 1948 byla v Paříži valným shromážděním Spojených národů přijata Všeobecná deklarace lidských práv. Tuto Deklaraci podporovalo 48 států, které se k ní také přihlásily. SSSR, Běloruská SSR, Ukrajinská SSR, Jugoslávie, Polsko, Jihoafrická unie, Saudská Arábie a Československo se hlasování zdrželo (Krejčí, 2011).

Na stránkách OSN (2017) se můžeme dočíst, že Všeobecnou deklaraci lidských práv a soubor Charty OSN tvoří soubor právních norem na ochranu lidských práv, ze kterých vychází nejenom ekonomická práva, ale i sociální, kulturní, občanská a politická práva. V průběhu let se snažila OSN tyto dokumenty rozšiřovat tak, aby dnes zahrnovaly i ochranu žen, dětí a lidí s tělesným a duševním postižením, ochranu menšin, migrujících pracovníků a dalších ohrožených skupin. Dříve bylo běžné diskriminovat tyto skupiny, proto se je Organizace spojených národů snaží touto cestou chránit.

V roce 2011 OSN uvedla, že Všeobecná deklarace lidských práv je přeložena do 379 různých jazyků.

Úvod Všeobecné deklarace lidských práv obsahuje tzv. preambuli, která je uvedena na stránkách OSN (United Nations, 2017) ve znění:

U vědomí toho, že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě, že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarickým činům, urážejícím svědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbavení strachu a nouze, se budou těšiti svobodě

projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu, že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaku, že je nutné podporovat rozvoj přátelských vztahu mezi národy, že lid Spojených národů zdůraznil v Chartě znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a že se rozhodl podporovat sociální pokrok a vytvořit lepší životní podmínky ve větší svobodě, že členské státy převzaly závazek zajistit ve spolupráci s Organizací spojených národů všeobecné uznávání a zachovávání lidských práv a základních svobod a že stejné chápání těchto práv a svobod má nesmírný význam pro dokonalé splnění tohoto závazku.

Valné shromáždění,

vyhlašuje tuto Všeobecnou deklaraci lidských práv jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, máje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.

Dále Všeobecná deklarace lidských práv obsahuje 30 článků, viz příloha.

Deklarace obsahuje celek lidských práv, která lze rozdělit do těchto skupin:

1. občanská práva
2. politická práva
3. hospodářská práva
4. sociální práva – právo na sociální zabezpečení, včetně zaručení důstojně životní úrovně, a práva související s výkonem práce
5. kulturní práva (Tomeš, Koldinská, 2003)

Z 30 článků Všeobecné deklarace lidských práv, je 19 článků věnováno tradičním svobodám: osobnostním právům a svobodám (čl. 3–11), právům definujícím soukromý

statut osoby (čl. 12–17), duchovním svobodám, veřejným svobodám a základním politickým právům (čl. 18–21). Pět článků se pak věnuje hospodářským, sociálním a kulturním právům (čl. 22–27). Také je zde zajímavý článek 24: „každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a pravidelnou pracovní dovolenou“, nebo právo na sociální zabezpečení (Tomeš, Koldinská, 2003).

Všeobecná deklarace lidských práv je jen politickým dokumentem, není tedy právně závazná. Přesto je jedním z nejdůležitějších pramenů mezinárodního práva v oblasti lidských práv (Tomeš, Koldinská, 2003).

Jiný pohled na rozdělení Všeobecné deklarace lidských práv, uvádí autorka Micheline Ishayová, která tvrdí, že se práva ve Všeobecné deklaraci lidských práv dělí do 4 pilířů, které jsou vzájemně propojené a závislé na sobě. První pilíř se týká článku jedna a dvě, které jsou zaměřené na důstojnost ve sdílených hodnotách bez ohledu na náboženství, víru, národnost či pohlaví. Druhý pilíř, který se týká svobody, je spojen s individuálním životem, svobodou a osobní bezpečností. Jsou to články tři až devatenáct, které jsou tzv. první generací práv. Třetím pilířem je rovnost, která se týká především článků dvacet až dvacet šest. To jsou práva druhé generace týkající se politické, sociální a ekonomické rovnosti. Poslední pilíř je o podmínkách, za jakých by se měla práva ve Všeobecné deklaraci naplňovat. Z těchto podmínek vznikla tzv. třetí generace práv. Jedná se především o skupinovou a národní solidaritu (Krejčí, 2011).

Autoři deklarace se snažili, aby dokument všechny tyto rozdíly respektoval, ale zároveň dokázal shrnout a vyzdvihnout hodnoty všem společné. Finální text deklarace se tak stal především společným vyjádřením vize budoucího spravedlivějšího uspořádání světa. Deklarace představuje nezávazný dokument, který v třiceti člancích představuje nejzákladnější občanská, politická, ekonomická i sociální práva, z nichž mnohá byla postupně kodifikována v globálních i regionálních lidskoprávních smlouvách (Krejčí, 2011).

Všeobecná deklarace lidských práv je prvním stavebním kamenem tzv. mezinárodní listiny lidských práv, která tvoří celou řadu dokumentů a je základem souborů dokumentů OSN. Dalším základem pro tento dokument je Mezinárodní

pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (Krejčí, 2011).

4. Odraz Všeobecné deklaráce lidských práv v ostatních dokumentech

Jak je naznačeno v předešlé kapitole, Všeobecná deklaráce lidských práv je základním dokumentem pro rozvoj v oblasti lidských a sociálních práv. Čerpá z něj především Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tato kapitola se zabývá především obsahem těchto paktů. Dále se pak zabývá úmluvami, které vychází z rovnosti, svobody a práv každého člověka, která jsou prohlášena ve Všeobecné deklaraci lidských práv a svobod. Jsou to Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Evropská sociální charta, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků, Úmluva o právech dítěte a nejmladší dokument jménem Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. Všechny úmluvy jsou založeny na Všeobecné deklaraci lidských práv a Chartě OSN.

4.1 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech vychází ze Všeobecné deklarace lidských práv, nicméně je daleko konkrétnější a bohatší. Tvoří jej Preambule 53 článků. Článek 1 je věnovaný právu národů na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj. Druhá část, články 2-5, obsahuje obecná ustanovení vztahující se ke všem konkrétním právům upraveným v Paktu. Článek 3 se zmiňuje o rovnoprávnosti žen a mužů v souvislosti s využíváním občanských a politických práv stanovených v Paktu (Smekal, 2009).

Třetí část Paktu obsahuje katalog občanských a politických práv - mj. právo na život (čl. 6), zákaz mučení a krutého, nelidského, či ponižujícího zacházení nebo trestání (čl. 7), zákaz otroctví a nevolnictví (čl. 8), nebo například zákaz retroaktivní aplikace trestního práva (čl. 15), svobodu myšlení, svědomí a náboženství (čl. 18) (Smekal, 2009).

Čtvrtá část upravuje kontrolní mechanismus Paktu. Již před tímto Paktem existovala Komise pro lidská práva, která fungovala jako politický orgán. Výbor pro lidská práva, který byl založen Paktem, je složen z osmnácti zvolených expertů. Členové Výboru jsou voleni na období čtyř let a působí jako soukromé osoby státních příslušníků smluvních stran Paktu. Výbor má za úkol prostudovat zprávy o opatřeních přijatých k uvedení práv uznaných v protokolu. Státy se zavazují zaručovat lidská práva vnitrostátně a zpravovat o tom orgány OSN (Smekal, 2009).

Pakt o občanských a politických právech předvídá, že stát může před Výborem pro lidská práva vznést stížnost proti jinému státu pro porušení Paktu (státní stížnost). Stěžovat si lze pouze na stát, který je současně smluvní stranou Paktu i Opčního protokolu, který tento pakt rozšiřuje. Rovněž jednotlivci mají právo se obracet na Výbor (individuální stížnost), který vyzve dotyčný stát k zaujetí stanoviska (Smekal, 2009).

4.2 *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*

Byla přijata Radou Evropy 4. listopadu v roce 1950 v Římě. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod zabezpečuje všeobecné uznání a dodržování práv, která jsou v ní vyhlášena. Cílem Rady Evropy, a tím pádem i cílem této úmluvy je sjednotit členy k ochraně a dalšímu rozvoji lidských práv a základních svobod (Česko, z. č. 209/1992 Sb.).

Úmluva obsahuje 59 článků. První článek se týká povinnosti respektovat lidská práva. Hlava I., která je vyčleněna článkem 2 až 18, se týká přímo práv a svobod. Je to například právo na život, zákaz mučení, zákaz otroctví a nucené práce, právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na spravedlivý proces, nebo například zákaz trestu bez zákona (Česko, z. č. 209/1992 Sb.).

Hlava druhá, která obsahuje článek 19 až 51, se týká Evropského soudu pro lidská práva. Jsou zde zahrnuty například podmínky výkonu funkce, pravomoci velkého senátu, pravomoc Soudu, vzdání se pravomoci ve prospěch Velkého senátu nebo výlohy Soudu (Česko, z. č. 209/1992 Sb.).

Poslední hlava se týká různých ustanovení jako například článek 53 Ochrana zaručených lidských práv, nebo ustanovení ve článku 54 Pravomoci Výboru ministrů. Poslední článek 59 se týká podpisu a ratifikace (Česko, z. č. 209/1992 Sb.).

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod byla doplněna o Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod o Protokol č. 4, který přiznává některá jiná práva a svobody než ty, které jsou již uvedeny v Úmluvě a v prvním dodatkovém protokolu k Úmluvě. Dále byla doplněna o Protokol č. 6, který se týká zrušení trestu smrti, o Protokol č. 7, který doplňuje samotnou Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, stejně jako Protokol č. 12. Protokol č. 13, který ruší trest smrti za všech okolností (Česko, z. č. 209/1992 Sb.).

Této úmluvě můžeme také poděkovat za Evropský soud pro lidská práva, který byl vytvořen v roce 1959. Protokol č. 11, který vyšel v roce 1998, se zasloužil o fungující, jednotný a stálý Evropský soud pro lidská práva, který působí při Radě Evropy. Funguje jako komise pro lidská práva, která zefektivnila práci a podněty se stížnostmi (Krejčí, 2011).

Je nejoriginálnější přínosem evropského systému pro ochranu lidských práv a jeví se jako nejefektivnější mezinárodní nástroj jejich ochrany a vymáhání (Krejčí, 2011, s. 44).

4.3 Evropská sociální charta

Evropská sociální charta byla podepsána v Turíně v roce 1961. Od té doby se neustále novelizuje, rozšiřuje a reviduje. Sociální práva jsou zde v širokém rozsahu a tvoří harmonizaci sociální politiky v zemích Evropské unie. Evropská sociální charta má celkem 19 práv, které obsahují sociální práva občanů. Státy, které tuto Sociální chartu podepsaly, se zavázaly, že budou tyto práva ve svých zemích chránit (Tomeš, Koldinská, 2003).

1. Právo na práci
2. Právo organizovat se
3. Právo na kolektivní vyjednávání

4. Právo na sociální zabezpečení
5. Právo na sociální a lékařskou pomoc
6. Právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu
7. Právo migrujících pracovníků

Vedle toho mohou jednotlivé státy ratifikovat i další sociální práva jako:

8. Právo na spravedlivé pracovní podmínky
9. Právo na bezpečné a zdravé pracovní podmínky
10. Právo na spravedlivou odměnu
11. Právo dětí a mladistvých osob na ochranu
12. Právo zaměstnaných žen na ochranu
13. Právo na poradenství při volbě povolání
14. Právo na přípravu a výkon povolání
15. Právo na ochranu zdraví
16. Právo na využívání služeb sociální péče
17. Právo tělesně a duševně postižených osob na odbornou přípravu k výkonu povolání, rehabilitaci a na profesní a sociální readaptaci
18. Právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu
19. Právo na výdělečnou činnost na území jiných smluvních stran (Tomeš, Koldinská, 2003)

V roce 1996 byla ve Štrasburku podepsána revidovaná Evropská sociální charta, která má dalších 12 práv navíc. Jsou to tato práva:

20. Právo na stejné příležitosti a na rovné zacházení v záležitostech zaměstnání a povolání bez diskriminace na základě pohlaví

21. Právo na informace a konzultace (rozumí se právo pracovníků na informace o ekonomické a finanční situaci podniku, který je zaměstnává)
22. Právo na účast při stanovování a zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí
23. Právo starých osob na sociální ochranu
24. Právo na ochranu v případech skončení zaměstnání
25. Právo pracovníků na ochranu jejich nároků v případě platební neschopnosti zaměstnavatele
26. Právo na důstojnost v práci
27. Právo pracovníků s povinnostmi k rodině na stejné příležitosti a rovné zacházení
28. Právo zástupců pracovníků na ochranu v podniku a na úlevy a vybavení, které jim mají být poskytnuty
29. Právo na informace a konzultace v procedurách kolektivního uvolňování z nadbytečnosti
30. Právo na ochranu před chudobou a sociálním vyloučením
31. Právo na bydlení (Tomeš, Koldinská, 2003)

4.4 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech byl přijat v roce 1966. Tento pakt v sobě zahrnuje daleko více práv, která se týkají hospodářských, sociálních a kulturních práv, než je uvedeno ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Stejně jako v deklaraci uznává právo na práci, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky, na zakládání a vstup do odborových organizací podle vlastního výběru, právo na sociální zabezpečení, právo na ochranu rodiny, na přiměřenou zdravotní úroveň, právo každého na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví, právo na vzdělání a právo účastnit se kulturního života. Na rozdíl od Všeobecné

deklarace lidských práv má Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech daleko více uznaných práv, a ještě vymezuje a předvídá etapy a postupy, které tyto práva naplňují (Šturma, 2010).

Kontrola dodržování tohoto Paktu je založena na řízení o zprávách. Díky Paktu se smluvní strany zavazují, že budou podle ustanovení předkládat zprávy o přijatých opatřeních a o pokroku dosaženém při dodržování uznaných práv v tomto Paktu, které zmíní případné obtíže, jež státům brání dostat svým povinnostem. Kontrolu původně vykonával mezivládní orgán, nyní je svěřena Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva. Poprvé se sešel v roce 1987. Výbor je složen z 18 expertů. Zprávy Výbor předkládá k posouzení Hospodářské a sociální radě. Přístup, který oba pakty zvolily, je rozdílný od přístupu Deklarace, protože Pakty rozlišují ve dvou zvláštních instrumentech občanská a politická práva, jež jsou právy příslušejícími osobě a umožňujícími účast jedince na životě obce a práva hospodářská, sociální a kulturní, jež pokrývají velké množství práv vztahujících se k hmotné situaci jedince (Šturma, 2010).

4.5 *Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace*

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace byla přijata 21. prosince roku 1965 v New Yorku Valným shromážděním OSN. Tehdy ji ještě Československá socialistická republika ratifikovala v březnu roku 1966 a jako úmluvu jí publikovala ve Sbírce zákonů jako vyhlášku Ministerstva zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 95/1974 Sb. Na stránkách vlády České republiky (2006) se uvádí, že kontrolním mechanismem úmluvy je Výbor pro odstranění rasové diskriminace. Ten posuzuje dosaženou úroveň při naplňování úmluvy. Každý stát musí pravidelně každé dva roky předkládat zprávy. Výbor je vyhodnotí a předloží zprávu a závěrečná doporučení, podle kterých by se měl každý smluvní stát snažit zlepšit úroveň dodržování závazků, které vyplývají z úmluvy. V České republice sleduje od roku 1998 dodržování závazků zmocněnec vlády pro lidská práva a Rada vlády ČR pro lidská práva.

OSN (2015) uvádí Mezinárodní úmluvu v celém znění. Úmluva je rozdělena na 3 části, které tvoří celkem 25 článků. Základem pro tento dokument se stalo prohlášení

ve Všeobecné deklaraci lidských práv, že všichni lidé jsou si rovni, rodí se svobodní a mají všechna práva a svobody, které jsou v ní prohlášeny bez ohledu na rasu, barvu nebo národnost.

4.6 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

Tato úmluva byla přijata dne 18. 12. 1979 v New Yorku. Tato úmluva spočívá v odstranění diskriminace žen, prosazuje rovnoprávnost mužů a žen v politickém, společenském, hospodářském a kulturním životě a vyžaduje maximální účast žen za rovnoprávných podmínek s muži ve všech oblastech. Na stránkách OSN (2015) je uvedena úmluva v celém svém znění, která se skládá z 30- ti článků, které jsou rozděleny do 6- ti článků.

4.7 Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Úmluva byla přijata 10. 12. 1984 v New Yorku. Opírá se především o zásady vyhlášené v Chartě OSN, zejména o článek 55, kde se státy zavazují podporovat všeobecnou úctu k lidským právům a základním svobodám, dále pak o článek 5 Všeobecné deklarace lidských práv a článek 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, které stanovují, že nikdo nemůže být mučen nebo vystaven krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Šturma, 2010).

Dle OSN (2015) je tato úmluva rozdělena na tři části, které obsahují 33 článků. První část vymezuje pojem mučení a vymezuje státní pravomoc, která se týká mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Druhá část obsahuje veškeré informace o Výboru proti mučení, který se stará o dodržování lidských práv ve smluvních zemích, vypracovává zprávy pro kontrolní mechanismy mezinárodních smluv a podle Vlády České Republiky (2009) zpracovává pro Radu návrhy dílčích a systémových opatření pro zlepšení dodržování lidských práv. Plní také jiné úkoly uložené Radou nebo z vlastní iniciativy, pokud nejsou v rozporu se statutem a jednacím řádem Rady a statutem tohoto výboru.

Třetí část se týká podpisů, ratifikace a listin o přístupu, podle článků, které také nalezneme v Úmluvě, o dni, kdy tato Úmluva vstoupí v platnost, o změně Úmluvy a o výpovědích (Vláda České Republiky, 2009).

4.8 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte byla přijata dne 20. listopadu 1989 v New Yorku. Tato úmluva se opírá především o Chartu OSN, která pojednává o základních lidských právech, důstojnosti a hodnotě lidské osobnosti. Dalším základem pro Úmluvu o právech dítěte je Všeobecná deklarace lidských práv a mezinárodní pakty o lidských právech, které prohlašují, že každému přísluší ta práva, která stanovují, a to bez rozlišování podle rasy, barvy, pleti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení. Ve Všeobecné deklaraci lidských práv prohlásily Spojené národy, že dětství má nárok na zvláštní péči, pomoc a ochranu. Úmluva se skládá ze čtyř kategorií, které mají celkem 54 článků (Šturma, 2010).

První kategorie se zabývá hlavními zásadami, které tkví v odstranění diskriminace, zaměřují se na právo na život a přežití. Druhá kategorie se zaměřuje na rozvoj, kde je popsáno vše, co se týká dětského růstu a vývoje. Například právo na nezávadnou vodu nebo právo na volný čas a odpočinek. Jsou zde také uvedeny speciální články, které popisují práva dětských uprchlíků, dětí s tělesným či mentálním postižením, dětí minorit nebo ohrožených skupin obyvatel. Třetí kategorie popisuje práva na ochranu. Například právo na pomoc při zneužívání, na ochranu před znásilněním nebo na ochranu během válečných konfliktů. Poslední kategorie popisuje právo na zapojení do společnosti, kdy má každé dítě právo na vyjádření svého názoru, vyslyšení tzv. právo participační nebo právo na informace (Česko, z. č. 104/1991).

OSN spojila touto úmluvou ochranu dětí a podporu jejich práv. Přijetí Úmluvy o právech dítěte byla nezbytnou etapou ve vývoji nadnárodních norem o právech dítěte (Moody, 2015).

4.9 Mezinárodní úmluva ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin

OSN se snaží chránit práva migrantů už od 70. let minulého století. Deset let trvalo, než pracovníci připravili Mezinárodní úmluvu o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin. V roce 1990 přijalo tuto Úmluvu Valné shromáždění OSN, ale v platnost vstoupila až v roce 2003, kdy ji ratifikoval dostatečný počet zemí. Převážně jí ratifikovaly země, odkud pochází nejvíce migrantů. V Evropě ji ratifikovaly zatím pouze Albánie, Bosna a Hercegovina a Turecko (Migrace online, 2009).

Na stránkách Migrace online (2009) se uvádí, že Úmluva vychází především z principů Konvencí MOP č. 97 a 143, z Úmluvy o právním postavení uprchlíků, Všeobecné deklarace lidských práv, Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, či z Úmluvy o právech dítěte.

Úmluva zahrnuje definici migrujícího pracovníka, ochranu proti otroctví a nucené práci, proti konfiskaci a zničení dokumentů a prosazuje rovné zacházení s migrujícími pracovníky. Zároveň zahrnuje legální migraci a přiznává legálním migrantům další práva. Úmluva tedy neprosazuje žádná nová práva (Migrace online, 2009).

Cílem úmluvy je především upevnit standardy, které by měly být už dodržovány dle dosavadních dokumentů, ale Migrace online (2009) tvrdí, že v praxi tomu tak není.

4.10 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

Dne 13. prosince 2006 přijalo Valné shromáždění OSN Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Základními dokumenty pro tuto úmluvu se stala Charta OSN, Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluva o právech dítěte a Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením je ucelená mezinárodní úmluva, která podporuje a chrání práva a důstojnost osob se zdravotním postižením.

Vede k odstranění hlubokého sociálního znevýhodnění osob se zdravotním postižením a na základě rovných příležitostí podporuje jejich účast ve všech oblastech občanského, politického, hospodářského, sociálního a kulturního života v rozvinutých i rozvojových zemích (MPSV, 2006).

Na oficiálních stránkách MPSV (2006) je k dispozici celá úmluva, která se skládá z preambule a z 50 článků. Také je zde i Opční protokol, který tvoří 18 článků.

5. Sociální práva

V této kapitole se zabývám vývojem sociálních práv, základními sociálními právy a prameny.

5.1 Vývoj sociálních práv

I přesto, že se s prvními myšlenky svépomoci, vzájemnosti a povinného pojištění setkáváme už v jakobínské ústavě v 18. století, kde se zahrnuje plnění státního cíle „veřejného blaha“ a sociální práva jako právo na práci a vzdělání, nebyla tato ústava schválena a na jejich uznání čekala Evropa dalších 150 let, kdy byla v roce 1948 schválena Všeobecná deklarace lidských práv (Tomeš, Koldinská, 2003).

Vznik moderního státu v 19. století byl podmíněn vznikem sociální otázky, vycházející z principu občanské rovnosti. Ta by ovšem nevznikla, kdyby nenastala průmyslová revoluce a sociální konflikt 19. století, který započal po státoprávních reformách 18. století. Moderní stát si uvědomoval, že základem veřejného systému sociálního zabezpečení je veřejné povinné sociální pojištění se spoluúčastí zaměstnanců a zaměstnavatelů (Boučková, 2009).

Počátkem 20. století vznikl v Evropě socialistický stát v Rusku, kde se prudce rozvíjelo pracovní a sociální zákonodárství. V roce 1918 vyhlásilo Rusko právo na sociální zabezpečení. Také se už prosadily zákony o osmihodinové pracovní době, o právu na stávkou, o zajištění minimálních pracovních podmínek a začínala se prosazovat práva žen na zrovnoprávnění, které započalo volebním právem (Tomeš, Koldinská, 2003).

Díky první světové válce a socialistické revoluci v Rusku v roce 1917, se ve dvacátých letech Německo a další země střední Evropy rozhodly ke zvýšenému zájmu o sociální práva zaměstnanců a ke zvýšené ochraně občanů v případě války. Společnost národů přijala různá konvence jako například ochránit civilní osoby, vojáky a válečné zajatce v době válečných událostí a založila Mezinárodní organizaci práce se sídlem v Ženevě (Boučková, 2009).

Po 2. světové válce se zrodila sociální práva jako součást základních lidských práv, která byla začleněna do Všeobecné deklarace lidských práv v roce 1948 (Boučková, 2009).

Všeobecná deklarace lidských práv OSN byla sice jen politickým dokumentem, ale díky ní, se začala sociální práva vyvíjet dál například v mezinárodní úmluvě MOP č. 102/1952 o minimální normě sociálního zabezpečení a byla podrobně definována práva na sociální bezpečnost. Rada Evropy se pak těmito právy zabývá podrobně v Evropském zákoníku sociální bezpečnosti z roku 1964, který se do češtiny překládá jako Evropský zákoník sociálního zabezpečení (Tomeš, 2014).

Tento pojem, sociální zabezpečení, se u nás v České republice rozšířil hlavně díky komunistickým reformám likvidujícím národní pojištění v letech 1954 až 1964. V roce 1964 se totiž takto označoval zákon, který poskytoval důchodové zabezpečení a sociální péči pro těžce zdravotně postižené. V takovém rozsahu, který je podstatně užší, než jak je sociální zabezpečení mezinárodně definována a často se používá dodnes (Tomeš, 2014).

Ve Všeobecné deklaraci lidských práv se sociálními právy zabývají články 23–27, kde se pojednává o tom, že každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky, na ochranu proti nezaměstnanosti, každý má právo na spravedlivou odměnu, na lékařskou péči, ochranu dětí a mateřství, právo podílet se na plodech umění, na vědeckém pokroku a jeho výsledcích. Také má každý právo na bezplatné základní vzdělání, a odborné, technické i vyšší vzdělání má být dostupné. Článek 24 se zabývá právem na odpočinek, na zotavení, rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou (Krejčí, 2011).

5.2 *Prameny sociálního práva*

Sociální práva, jak je známe v dnešní podobě, se začala rozvíjet především v druhé polovině dvacátého století, kdy byla zařazena mezi koncepty lidských práv. O toto zařazení se zasloužila hlavně Mezinárodní organizace práce, OSN a Rady Evropy, vliv práva Evropského společenství a také vliv vývoje České republiky po roce 1989, kdy byla potřeba reforma právního systému (Koldinská, 2007).

Po roce 1989 došlo v našem státě k nejdůležitějším změnám, a to v oblasti sociálního pojištění a výběru pojistného, protože do roku 1989 byly tyto dávky placeny ze státního rozpočtu. Dále byl zaveden nový systém zdravotního pojištění a státní sociální podpory. Od roku 2006 došlo k reformě sociální péče v podobě nového systému sociální pomoci a služeb (Koldinská, 2007).

Současné sociální právo musí odpovídat evropským standardům. Hlavním pramenem sociálního práva v České republice musí být jako u všech pramenů práv České republiky Ústava ČR a Listina základních práv a svobod (Koldinská, 2007).

Dále mezi prameny řadíme následující zákony ve znění pozdějších předpisů z těchto oblastí:

Právo na vzdělání – povinné vzdělávání a sociální podpora vzdělání

- *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, č. 561/2004 Sb. (školský zákon)*
- *Zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb.*

Právo na zdraví a na ochranu pacientů

- *Zákon o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách č. 280/1992 Sb.*
- *Zákon o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky č. 551/1991 Sb. (VZP ČR)*
- *Zákon o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění č. 592/1992 Sb.*
- *Zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů č. 48/1997 Sb.*
- *Zákon o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb.*
- *Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování č. 372/2011 Sb. (zákon o zdravotních službách)*
- *Zákon o specifických zdravotních službách č. 373/2011 Sb.*

Právo na práci a důstojné pracovní podmínky (veřejnoprávní sociální ochrana práce)

- *Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.*
- *Zákoník práce č. 262/2006 Sb.*
- *Zákon o kolektivním vyjednávání č. 2/1991 Sb.*
- *Zákon o státních svátcích, o státních svátcích, o významných dnech a dnech pracovního klidu č. 245/2000 Sb.*
- *Zákon o inspekci práce č. 251/2005 Sb.*
- *Zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci č. 309/2006 Sb.*

Právo na rodinu a výchovu svých dětí (veřejnoprávní sociální ochrana rodiny)

- *Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.*
- *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.*
- *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.*
- *Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.*

Právo na sociální zabezpečení:

- *při dočasné pracovní neschopnosti*
 - *Zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb.*
 - *Zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců č. 266/2006 Sb.*
- *při dlouhodobé pracovní neschopnosti*
 - *Zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb.*
 - *Zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením č. 329/2011 Sb.*
- *fakultativní sociální ochrana*

- *Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem č. 42/1994 Sb.*
- *Zákon o důchodovém spoření č. 426/2011 Sb.*
- *Zákon o doplňkovém penzijním spoření č. 427/2011 Sb.*

Právo na důstojně životní minimum a sociální péči

- *sociální ochrana v nouzi*
 - *Zákon o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb.*
 - *Zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb.*
 - *Zákon o obětech trestných činů č. 45/2013 Sb.*
- *sociální služby*
 - *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.*
 - *Zákon o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb.*

(Tomeš, 2014, s. 37-38)

Je třeba dodat, že tyto prameny zahrnují pouze nejdůležitější práva a předpisy z oblasti sociálních práv a že do pramenů sociálních práv zahrnujeme i kolektivní smlouvy, které mohou být za určitých okolností publikovány i ve Sbírce zákonů. Jako určitý zdroj informací je třeba uvést i nálezy Ústavního soudu, které mohou rušit některá ustanovení platných právních předpisů (Koldinská, 2007).

5.3 Základní sociální práva

V současné době Evropské právo zahrnuje jak práva občanů na ochranu, podporu a služby ze zákona s povinností pojistit se, tak i právo požádat veřejnou správu o podporu v hmotné nouzi. Pod sociálním právem nalezneme všechny veřejnoprávní intervence, které se týkají zdraví, vzdělání, výdělečné činnosti, sociální potřeby a sociální pomoci občanům včetně sociálních služeb (Tomeš, 2014).

Sociální ochranu člověka můžeme rozdělit na tři nejdůležitější části. První složka, preventivní sociální ochrana, se snaží předcházet nebo zpomalovat procesy, které se týkají biogenních, psychogenních a sociogenních složek osobnosti a snaží se předejít sociálnímu vyloučení. Do této složky patří převážně příprava na povolání, ochrana a udržení práce, inspekce práce či bezpečnost na pracovišti, hygiena, preventivní služby, sociální poradenství (Tomeš, 2014).

Terapeutická sociální ochrana je druhou složkou sociální ochrany, která je individuální a přímo adresná ke vzniklé sociální potřebě. Funguje na základě poskytnutí pomoci subjektu jinému subjektu, buďto povinně nebo dobrovolně, aby mu pomohl zvládnout důsledky biogenních, psychogenních a sociogenních změn jeho osobnosti (Tomeš, 2014).

Třetí složkou sociální ochrany je rehabilitační a (re)integrační ochrana člověka a je nejmladší částí. Jde zde zachování si nebo znovuzískání obvyklého přirozeného sociálního prostředí, které se změnilo v důsledku změny v bio-psycho-sociálních složkách (Tomeš, 2014).

Dnes jsou sociální práva na mezinárodní úrovni a jsou vymezena ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, také v Evropské sociální chartě a v Mezinárodní organizaci práce (Galvas, 2012).

V dalších podkapitolách se budu věnovat přímo základním sociálním právům, jako jsou právo na práci, právo na vzdělání, právo na uspokojivé pracovní podmínky, právo na životní úroveň, právo na rodinu, na sociální zabezpečení, právo na sdružování a na rovnost příslušníků menšin.

5.3.1 Právo na práci

Mezi základní sociální práva se nepochybně řadí právo na práci, které je řazeno mezi základní lidská práva. Každý má právo na práci, na svobodu ve volbě zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti. Toto právo je zapsáno i v Chartě základních práv pracujících. Z toho vyplývá, že právo na práci je jedno ze základních sociálních práv vůbec. Právo na práci je důležité

pro každého občana, díky kterému dokáže uplatnit vlastní schopnosti, pracovní sílu a své duševní a fyzické vlastnosti. Není to ale jen pouze o tom najít si práci, respektive si ji svobodně zvolit, ale jde hlavně o získání prostředků k obživě a stabilitu v pracovním procesu, která znamená, že si občan získá, udrží a skutečně vykonává vybranou práci (Galvas, 2012).

Právo na práci ale není absolutní, stát nemá povinnost zaměstnávat za každou cenu každého občana, pouze má připravit podmínky, které umožní občanům získat prostředky k obživě svojí prací. Zde si musíme uvědomit, co v sobě zahrnuje v širším smyslu právo na práci každého jedince. Jde hlavně o uplatnění tvůrčí aktivity, například v podnikání a o tvůrčí aktivitu, která je ve formě závislé práce, a to je přesněji řečeno právo na zaměstnání. Právo na zaměstnání zahrnuje pouze pracovní uplatnění ve formě závislé práce (Galvas, 2012).

Fyzické osoby, které chtějí a mohou pracovat a o práci se skutečně zajímají, ale nedokážou si najít nové zaměstnání, se mohou se žádostí o pomoc zprostředkováním práce obrátit na stát. Stát má povinnost zacházet s fyzickými osobami, které uplatňují právo na zaměstnání rovně a je zde zakázána přímá i nepřímá diskriminace. Také se k tomuto právu přiřazují i práva, jako jsou právo na spravedlivou mzdu, právo na odpočinek, zotavení, rozumnou pracovní dobu a právo na dovolenou (Galvas, 2012).

U pracovního práva nesmíme zapomenout ani na ženy a mladistvé. Ti mají zvláštní pracovní podmínky, mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci. Toto právo platí i pro osoby se zdravotním postižením, kteří ještě společně s mladistvými mají právo i na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě na povolání (Tomeš, 2017).

5.3.2 Právo na vzdělání

Mezi další důležitá práva patří právo na vzdělání. Právo na vzdělání je na základních a středních školách, a i na některých vysokých školách. Na ostatních školách, kde se může vzdělání poskytovat i za úplatu, se lze vyučovat pouze za určitých státem stanovených podmínek. I zřizování takovýchto škol podléhá podmínkám státem určeným. Občané mají právo při splnění podmínek na pomoc státu. Občanům, kteří

patří k národnostním a etnickým menšinám se zaručuje právo na vzdělání v jejich jazyce (Tomeš, 2014).

5.3.3 Právo na uspokojivé pracovní podmínky

Toto právo upravuje pracovní podmínky spojené s pracovním procesem a pobytem zaměstnance na pracovišti. Toto sociální právo je zakotveno v článku 28 Všeobecné deklarace lidských práv a v článku 7 v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. V České republice je upraveno na ústavní úrovni v článku 28 Listiny základních práv a svobod, kde se stanovuje právo na spravedlivou odměnu za práci a uspokojivé pracovní podmínky (Galvas, 2012).

5.3.4 Právo na životní úroveň

Konkrétní specifikace tohoto práva se nachází v řadě právních předpisů a dokumentů. Jedním z nich je Všeobecná deklarace lidských práv, kde v článku 25 uvádí, že každý má právo na takovou životní úroveň, která by měla zajistit jeho zdraví a blahobyt, a i zdraví a blahobyt jeho rodiny. Článek 30 odstavec 2 Listiny základních práv a svobod zajišťuje, že každý, kdo se ocitne v hmotné nouzi, má právo na pomoc, která zajistí základní životní podmínky. Evropská sociální charta zajišťuje nezbytné podmínky pro rozvoj rodiny v oblasti ekonomické, právní a sociální pomocí rodinných dávek, daňových opatření, poskytováním bydlení pro rodinu a jinými vhodnými prostředky. Do práva na životní úroveň je zahrnuto právo na byt, právo na dostatečnou výživu, právo na šatstvo, právo na osvobození od hladu a právo na lékařskou péči (Tomeš, 2010).

5.3.5 Právo na rodinu

Právo na rodinu a její ochranu jsou také pod ochranou sociálních zákonů. Toto právo se týká rodičovství a rodiny, ochrany dětí a mladistvých, těhotných žen, kterým se zaručuje ochrana v pracovních vztazích. Děti, které se narodí v nemanželské rodině, mají stejná práva jako ty, které se narodí v manželství, mají právo na péči rodičů i na jejich výchovu. Nezletilé děti mohou být od rodičů odebrány proti vůli rodičů, pouze v případě rozhodnutí soudu na základě zákona nebo rodiče mohou mít omezena

práva, která se vztahují k jejím dětem. Rodiče, kteří pečují o své děti, mají právo na pomoc od státu (Tomeš, 2014).

5.3.6 Právo na sociální zabezpečení

Mezi práva sociální se řadí i právo na sociální zabezpečení. Toto právo se zavazuje vytvořit nebo udržovat sociální zabezpečení na dostatečné úrovni a snaží se zvýšit úroveň systému sociálního zabezpečení. Stát se snaží realizovat v této oblasti různé instituty a zaručuje minimální mzdu. Jeho snahou je hlavně to, aby lidé netrpěli hladem, aby se způsob výroby, uchování a distribuce potravin zlepšil. Také využívání zdrojů a zajištění spravedlivé distribuce světových zásob potravin je důležitou součástí sociálního zabezpečení. Pro zachování zdraví jsou další součástí tohoto práva právo na zajištění dostatečného ošacení, bydlení, lékařskou pomoc a podmíněk (Tomeš, 2014).

5.3.7 Právo na sdružování

Svoboda sdružování spočívá ve vytváření, šíření a prosazování názorů a idejí. Toto právo je jedním ze základních práv moderní demokratické společnosti. V České republice je svoboda sdružování zaručena Listinou základních práv a svobod, Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Wagnerová, 2012).

5.3.8 Rovnost příslušníků menšin

Rovnost příslušníků menšin je další důležitou součástí sociálních práv. Toto právo zaručuje všestranný rozvoj, zejména rozvíjení vlastní kultury, rozšiřování a přijímání informací v jejich mateřském jazyce a možnosti sdružování v národnostních sdruženích. Také jim zaručuje právo na vzdělání v jejich jazyce, jak jsem již zmiňovala v předešlém příkladu práva na vzdělání. Také mají právo užívat jejich jazyka v úředním styku, mají právo účastnit se na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin a právo přístupu ke kulturnímu bohatství (Tomeš, 2014).

Právo migrujících pracovníků a jejich rodin je zaručením bezplatné služby pro migrující pracovníky. Zde je důležitá spolupráce mezi soukromými a veřejnými službami

v zemích odkud se pracovníci vystěhovávají a kam se přestěhovávají. Dále je třeba zacházet s migrujícími pracovníky rovnocenně jako s vlastními občany, to znamená hlavně v odměňování za práci, v pracovních podmínkách, podmínkách zaměstnání, které zahrnují i členství v odborech a využívání výhod z kolektivního vyjednávání, například ubytování, zaměstnanecké daně, poplatky nebo příspěvky placené zaměstnanými osobami. Dále zaručuje zabezpečení při usídlení, a aby migrující pracovníci nebyli vyhoštěni, pokud neohrožují národní bezpečnost nebo nejednají proti veřejnému zájmu či morálce. Mají také právo na ochranu a pomoc při převodu části výdělku a úspor podle jejich přání (Tomeš, Koldinská, 2003).

Sociální právo bojuje proti nečinnosti a zanedbanosti. V posledních 20 letech se o sociální společnost starají i nestátní a neziskové organizace doplňující veřejnoprávní instituce, které spadají pod veřejné sociální právo. To se zabývá zaměstnaností, pracovními podmínkami, veřejným povinným vzděláním a přípravami pro povolání. Také pod veřejné sociální právo patří sociální a zdravotní pojištění, státní podpora, sociální pomoc a sociální služby občanům (Tomeš, 2014).

6. Mezinárodní organizace v Evropě zabývající se sociálními právy

Tato kapitola je zaměřena na mezinárodní organizace, která se zabývají sociálními právy v Evropě. Mezi nejdůležitější zařazujeme OSN, Mezinárodní organizaci práce a Radu Evropy. Každá z organizací má své dokumenty, které jsou v této kapitole nastíněny.

6.1 Organizace spojených národů

Základ pro založení Organizace spojených národů můžeme hledat už ve 13. století. Spisovatel Dante Alighieri napsal spis s názvem *De monarchia*, který se zabývá světskou monarchií. Také francouzský právník Pierre Dubois uvádí ve svém spise, *De recuperatione*, první organizační projekt, založený na myšlence určitých orgánů, všeobecného koncilu a soudu. Velkou zásluhu má i český Král Jiří z Poděbrad a jeho univerzální projekt Mírové organizace, který zakazoval použití ozbrojené síly, závazek pokojného řešení sporů, povinnost vzájemné pomoci proti útočníkovi, a i účast na kolektivních donucovacích akcích. Mnoho námětů z tohoto projektu nalezneme v základech organizační struktury v Paktu Společnosti národů, a dokonce i v Chartě Organizace Spojených národů (Kennedy, 2009).

První mezinárodní organizace začaly vznikat až v druhé polovině 19. století, ale měly odborné zaměření jako zdravotnické, dopravní nebo meteorologické. Tyto organizace se většinou nazývaly unie například Světová poštovní unie, která vznikla v roce 1874 v Bernu apod. (Kennedy, 2009).

Po první světové válce, při které byly velké ztráty jak hmotné, tak na životech, vznikly první mezinárodní organizace. Takovou první mezinárodní organizací byla Společnost národů, která měla za cíl mír ve světě a koordinovat spolupráci států (Kennedy, 2009).

Druhá světová válka prokázala, že světový mír nelze udržet bez toho, aby spolu spolupracovaly světové velmoci. Díky katastrofálním následkům dospěly velmoci k závěrům, že se musí zvýšit odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, zároveň by měla vzniknout organizace, která za to bude odpovědná a bude založena na zásadách suverenity a rovnoprávnosti členů (Kennedy, 2009).

Spojené národy, které vznikly díky americkému prezidentovi F. D. Rooseveltu 24. října 1945, kdy se 26 států sjednotilo proti státům Osy a zavázaly se vést válku až do úplného vítězství, měly otevřený charakter. To znamenalo, že mají i ostatní státy volný přístup (Kennedy, 2009).

Na Moskevské konferenci, která se konala 19. a 20. října v roce 1943, se konstitovala Organizace spojených národů a založila se zde listina Charta. Další konference se konala v Dumbarton Oaks v srpnu v říjnu 1944, kde se vypracoval nový návrh statutu nové organizace. V první části se jí zúčastnily Sovětský svaz, Velká Británie a Spojené státy americké. V druhé části se jí zúčastnila i Čína. Ve společném návrhu bylo dvanáct kapitol týkajících se cílů, zásad, členství, hlavních orgánů, valného shromáždění, rady bezpečnosti, mezinárodního soudního dvoru, opatření pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, včetně prevence a potlačení útočných činů, úpravy mezinárodní, hospodářské a sociální spolupráce, sekretariátu, změn a přechodných opatření. To vše bylo schváleno a organizace byla pojmenována Organizací spojených národů (Kennedy, 2009).

V červnu v roce 1945 se sešlo 50 států v San Francisku, které se staly původními členy Organizace spojených národů. 26. června téhož roku byl podepsán statut organizace Charty Organizace spojených národů a o rok později 20. ledna bylo zahájeno I. zasedání Valného shromáždění OSN v Londýně, kde byly ustanoveny ostatní orgány a řešeny základní otázky vnitřního života organizace (Kennedy, 2009).

OSN definovala spoustu mezinárodních práv, včetně práv ekonomických, sociálních a kulturních, občanských a politických. Také vytvořila ocelený soubor právních norem na ochranu všechno těchto práv, včetně lidských. Základem souboru je Charta OSN a Všeobecná deklarace lidských práv a dva ratifikované pakty, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (Tomeš, Koldinská, 2003).

Na stránkách OSN (2015) upozorňují, že v dnešní době už máme tyto dokumenty rozšířeny do takové míry, že obsahují i ochranu žen, dětí, tělesně či duševně postižených, ochranu menšin, migrujících pracovníků a dalších ohrožených skupin. Dříve byly běžně považovány za normální různé formy diskriminace, dnes se tyto

skupiny mohou hájit právy, která tato organizace přinesla. Pomocí rozhodnutí Valného shromáždění byla prosazena platnost, nedělitelnost a soulad těchto práv a díky vzdělávacím kampaním se veřejnost dozvěděla o svých nezcizitelných právech. Zlepšení soudních a trestných systémů v celé řadě států a systém monitorování si získal podporu a respekt ze strany členských států.

Koordinaci činnosti a podporu lidských práv má v kompetenci vysoký komisař OSN (2015) po celém světě. Ústředním tématem organizace je mír, bezpečnost rozvoje humanitární pomoci, a ekonomická a sociální problematika. Téměř všechny orgány a agentury OSN se podílí na ochraně lidských práv.

Organizace spojených národů se od začátku snaží používat Všeobecnou deklaraci lidských práv jako parametr v boji proti chudobě, v rozvoji demokracie, svobody a samotných lidských práv (De Rezende, 2016).

6.1.1 Charta OSN

Charta OSN je otevřená mnohostranná smlouva, která má 111 článků rozdělených do devatenácti kapitol, jejíž součástí je Statut mezinárodního soudního dvoru o 70 člancích (Šturma, 2010).

Stránky OSN (2015) obsahují celé znění Charty OSN. Charta má chránit budoucí generace před válkou, chránit lidská práva, důstojnost, hodnotu lidské osobnosti, rovnost mezi muži a ženami a práva velkých i malých národů. Zachovává spravedlnost a úctu k závazkům plynoucím ze smluv a jiných pramenů mezinárodního práva. A také podporuje sociální pokrok a zlepšuje životní úroveň.

Jejím cílem je pěstovat snášenlivost, žít v míru, udržet mezinárodní mír a bezpečnost, a přijmout zásady, aby ozbrojené síly nebylo užíváno jinak než ve společném zájmu. (OSN, 2015).

6.2 Mezinárodní organizace práce

Mezinárodní organizace práce vznikla v roce 1919 v rámci Versailleského mírového procesu a do systému OSN byla přijata v roce 1946. Představuje propojení států, odborů a podnikatelů, takzvaná tripartita. Od roku 1946 je organizací OSN. Mezinárodní

organizace práce přijala 188 úmluv do roku 2010, které se týkaly pracovního práva (Krejčí, 2011).

Dnes zahrnuje celý soubor problémů týkajících se sociálně politických problémů, které souvisejí se zaměstnáváním, odměňováním, ochranou pracovních podmínek, přípravou na povolání a jiné (Tomeš, Koldinská, 2003).

Od roku 1919–1929, což bylo období hospodářské krize, byly cíle především na:

- Pracovní dobu a noční práci
- Nezaměstnanost
- Ochranu matek a dětí, zákaz dětské práce
- Svobodu sdružování
- Náhradu škody při pracovních úrazech
- Nemocenské pojištění

V období po hospodářské krizi do 2. světové války se zaměřila Mezinárodní organizace práce především na:

- Zákaz nucené práce
- Sociální pojištění
- Snižování pracovní doby
- Dovolenu
- Práva migrantů

Po druhé světové válce se zaměřila zejména na:

- Svoje vlastní cíle Mezinárodní organizace práce po 2. Světové válce
- Podmínky práce pro námořníky a mladé lidi (1946)
- Inspekce práce

- A na nesamostatná území (dominia, kolonie (1947), atd.

(Tomeš, Koldinská, 2003)

Její režim a monitorovací systém určený k prosazování lidských práv slouží dodnes jako model pro ostatní oblasti. Spočívá ve výboru expertů, kteří dohlíží na dodržování a zavádění standardů. Díky tomuto přístupu měla Mezinárodní organizace práce v roce 2011 celkem 183 členských států (Krejčí, 2011).

Díky Mezinárodní organizaci práce probíhají dva způsoby normotvorné činnosti ve členských státech. První formou jsou mezinárodní úmluvy, které podléhají ratifikacím státu. Druhou formou jsou úmluvy, které nejsou právně závazné, ale členové Mezinárodní organizace práce mají povinnost je předložit ve lhůtě 12 nebo 18 měsíců k realizaci svým příslušným vnitrostátním orgánům. Více než 160 úmluv se zabývá především lidskými právy, ostatní se pouze zabývají technickými otázkami ochrany práce a pracovního prostředí (Šturma, 2010).

Mezi nejdůležitější témata, která se týkají úmluv Mezinárodní organizace práce, patří například nucená nebo povinná práce, odstranění nucené práce, svoboda sdružování a ochrana práva odborově se organizovat, provedení zásad práva na organizování se a kolektivní vyjednávání, stejná odměna mužských a ženských pracovníků za práci stejné hodnoty, diskriminace v zaměstnání a povolání nebo ochrana práva organizovat se a postup pro určení podmínek zaměstnání ve veřejné službě (Šturma, 2010).

Mezinárodní organizace práce má také svůj sekretariát, kam se odborové organizace mohou obrátit se stížnostmi nebo žádat, aby jim poskytl různé služby týkající se jejich problémů v jejich státě. Dobrý vliv mají i mise členů sekretariátu, které jsou vyslané na základě doporučení komise. Takto se snaží Mezinárodní organizace práce chránit lidská práva (Šturma, 2010).

6.3 Rada Evropy

Rada Evropy je významnou mezinárodní organizací působící v oblasti lidských práv. Vznikla roku 1949 a už tenkrát se určilo, že jejím cílem bude kontrola dodržování lidských práv a jejich ochrana. Jako inspiraci pro vytvoření na 130 úmluv a mnoho

dalších mezinárodních smluv si vybrala Rada Evropy Všeobecnou deklaraci lidských práv. Základní mezinárodní úmluvy v sociální oblasti přijaté Radou Evropy jsou:

1. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950)
2. Prozatímní evropská dohoda o soustavách sociálního zabezpečení (1953)
3. Evropská sociální charta (1961)
4. Evropská úmluva o sociálním zabezpečení (1972)
5. Evropský zákoník sociálního zabezpečení (1990)
6. Revidovaná sociální charta (1996)

(Tomeš, Koldinská, 2003)

Rada Evropy se snaží zajišťovat, pomocí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, právo na život, zákaz otroctví a další politická a občanská práva. Tato úmluva sice neobsahovala sociální práva, ale vytvořila Evropský soud pro lidská práva a systém, kam se občané mohou obrátit kvůli ochraně svých práv a svobod v národním procesu (Tomeš, Koldinská, 2003).

Evropská sociální charta doplňuje Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod o sociální práva. Pokud státy tuto dohodu ratifikují, zavazují se ke splnění alespoň pěti práv uvedených v úmluvě z původních sedmi. Úmluvy Rady Evropy o lidských právech byly převzaty Evropskými společenstvími a Evropskou unií (Tomeš, Koldinská, 2003).

Všechny úmluvy, které vznikly pod vedením Rady Evropy, byly inspirovány Všeobecnou deklarací lidských práv. V další podkapitole se podrobněji zabýváme Evropskou sociální chartou a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

7. Porušování lidských a sociálních práv v současnosti

V roce 2007 bylo zaznamenáno mučení a jiné kruté zacházení v 81 zemích. Celkem 23 států omezovalo práva žen. Dalších 77 států oklešťovalo svobodu vyjadřování. Zároveň 15 států omezovalo práva migrantů a 14 států práva menšin. Ve 24 státech bylo v souhrnu popraveno 1252 lidí. V roce 2005 žilo zhruba 1,5 miliardy lidí za méně než 1,25 dolaru na den. Světová banka odhadovala, že v době tzv. globální krize se do extrémní chudoby propadlo dalších 50 miliónů lidí. V roce 2010 byl počet oficiálně nezaměstnaných 205 miliónů, což představuje míru nezaměstnanosti 6,6 %. V roce 2010 žilo na ulicích 100 až 150 miliónů bezprizorních dětí, a tento počet roste. Na konci roku 2010 bylo ve světě přibližně 43,7 miliónu lidí, které z domovů vyhnalo násilí během konfliktů, nebo odešli v důsledku perzekuce. Přitom budoucnost existuje ve variantách, z nichž rozhodně ne každá je nakloněna myšlence lidských práv (Krejčí, 2011).

7.1 Porušování lidských a sociálních práv v České republice

Dodržování lidských práv v České republice má na starost Rada vlády České republiky, která byla zřízena usnesením vlády ČR č. 809 dne 9. prosince 1998. Na oficiálních stránkách Vlády České republiky (2009–2017) nalezneme, že tato rada sleduje i vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti lidských práv a základních svobod vyplývajících z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluvy o právech dítěte, Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Vláda České republiky (2009-2017) doplňuje, že *Rada sleduje míru naplňování práv, které vyplývají ze všech uvedených dokumentů, zpracovává návrhy týkající se koncepcí politiky v jednotlivých oblastech ochrany lidských práv, hodnotí legislativní i jiné návrhy a opatření a opatření vlády i jednotlivých ministerstev z hlediska ochrany lidských práv, odhaluje možné problémy a nedostatky a doporučuje vládě opatření*

k jejich řešení. Rada přitom spolupracuje s nevládními neziskovými organizacemi zaměřenými na oblast lidských práv a s orgány územní samosprávy. Radu v tomto směru podporují její odborné výbory.

Zda se v České republice opravdu dodržují lidská práva, sleduje také Helsinský výbor (2017), který působí v oblasti dodržování lidských práv v ČR, v boji proti nesnášenlivosti a rasismu, v oblasti vězeňství a trestní justice, sociálního a právního poradenství a v oblasti výchovy k lidským právům.

Poslední zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv v České republice je z roku 2014 a 2015. Zahrnuje tři články z oblasti lidských práv. První článek Tání Fischerové (2016), předsedkyně ČHV, se zaměřuje na práva osob se zdravotním postižením. Ve svém článku Fischerová naznačuje, že i přes některé změny k lepšímu, lidé se zdravotním postižením stále narážejí na problémy, které ohrožují jejich práva. Jedná se především o systém hodnocení a příspěvků na péči. Systém nezohledňuje jednotlivé případy, ale hodnotí je plošně. Díky tomu mají někteří lidé problémy s úhradou služeb, které jim zaručí důstojný život a zdraví. Avšak u tohoto problému zmiňuje, že v roce 2016 mělo dojít k valorizaci těchto dávek a k té také došlo.

Další problém podle Fischerové (2016) spočívá v nedostatku posudkových lékařů a v zaměstnávání lidí se zdravotním postižením. Problém vidí také v necitlivém zacházení s lidmi s duševním onemocněním, kdy se jedná především o nekvalifikované posuzování těchto onemocnění ze strany úřadů i škol.

Fischerová (2016) jmenuje i další skupiny se specifickými potřebami, kde není pochopení pro jejich potíže a potřeby. Její názor je takový, že tento zápas o důstojnost lidí se zdravotním onemocněním je dlouhodobý.

Druhou oblastí, dodržování práv Romů v letech 2014 a 2015, se zabývá František Kostlán (2016), který svůj názor na toto téma rozdělil do tří oblastí. První oblast spočívá v zhoršování společenské atmosféry v Evropě i v ČR. Tvrdí totiž, že posilování pravicového extremismu a populismu nabývá na síle. Lidé se odklánějí od humanistických idejí a přiklánějí se k nesnášenlivosti a agresivitě namířené proti

migrantům a Romům. Jako příklad uvádí protimuslimská a protiuprchlická videa z roku 2015, která se často objevovala a stále objevují na internetu a sociálních sítích.

Druhá oblast řeší situaci lidí v ghettech, kde žijí chudí, sociálně vyloučení lidé, kteří jsou podle Kostlána (2016) v područí mafiánů a tím pádem nejsou svobodní. Tvrdí, že bez nadsázky lze říci, že ti, kteří taková ghetta ovládají, bohatnou z těch nejchudších.

Poslední oblastí, tedy třetím problémem v oblasti práv Romů v letech 2014 a 2015, je podle Kostlána (2016) dlouhodobé zhoršování společenské atmosféry, na kterém se podílejí někteří politici. Někteří politici, kvůli odvedení pozornosti, manipulují s informacemi a uměle vytváří náhradní problémy. Díky tomu vyvolávají mezi občany nenávist vůči Romům.

V této oblasti Kostlán (2016) doporučuje, aby se zlepšila informovanost. Samospráva, státní správa i média by se měla snažit o objektivitu a měla by uvádět i pozitivní příklady a individuální příběhy. A v neposlední řadě by média neměla rozlišovat MY a ONI (Češi a Romové).

Třetí článek patří Ivanovi O. Štampachovi (2016), který se zabývá svobodou vyznání a myšlení. Hned v úvodu Štampach naráží na Listinu základních práv a svobod, kde v § 15 a § 16 garantuje svobodu vyznání a smýšlení. Poukazuje na dřívější problém, na který Helsinský výbor už upozorňoval, a to na nerovnoprávnost křesťanských církví a jiných náboženských společenství v Zákoně o církvích č. 3/2002 Sb. (v novelizovaném znění) z hlediska registrace a přiznání k výkonu zvláštních práv. V jednotlivých případech podle Štampacha dochází k výjimečnému porušení tohoto práva. Například v případě zásahu proti Ústřední muslimským obcím v roce 2014. Poukazuje na tři zásahy jednotek České policie v jedné domácnosti a ve dvou modlitebnách, kdy Policie ČR zabavila finanční hotovost, počítače, veškerou dokumentaci, knihy a další věci potřebné pro činnost Ústředních muslimských obcí a zadržela asi 20 občanů, kteří zrovna byli v obci přítomni. Jako důvod zásahu bylo uvedeno vydání českého překladu knihy Základy tauhídu od Abu Ameenaha Bilala Philipse s odůvodněním, že kniha šíří rasismus, xenofobii, antisemitismus a nenávist k takzvaným méněcenným rasám.

Její text ale nepotvrdil obvinění a Štampach (2016) tvrdí, že tento zásah, který se stal přímo v modlitebnách, se jeví jako neadekvátně silný a chování k účastníkům bohoslužeb jako ponižující.

Český Helsinský výbor (2016) se také věnoval aktuálním případům porušením lidských práv, a to v oblasti ochrany práv dětí na péči a výchovu v rodině, práv vězňů, práv na ochranu před projevy nenávisti, sociálních práv, porušování práv pacientů a dalších jednotlivých kauzách.

Myslím si, že i přes to, že Česká republika přijala mnoho zákonů na ochranu lidských práv, má i přesto stále jisté mezery, které je třeba odstranit. Sama bych poukázala na problém týkající se jiného platového ohodnocení žen a mužů za stejnou práci. V další podkapitole se proto věnuji diskriminaci žen na pracovišti.

7.1.1 Diskriminace žen na pracovišti

Diskriminace na základě pohlaví je velkým problémem v celé Evropské Unii. Stále se porušují zásady rovného zacházení s muži a ženami (Latcheva, 2017).

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2017) zmiňuje, jak se Státní úřad inspekce práce setkává s různými diskriminačními inzeráty. Zaměstnavatelé hledají zaměstnankyně důchodového věku nebo ženu s „odrostlými dětmi“, která už nepůjde na mateřskou. Státní úřad inspekce práce sice dohlíží na dodržování rovného zacházení a na zákaz diskriminace na pracovištích, přesto se čím dál tím častěji na trhu práce diskriminace objevuje (MPSV, 2017).

V roce 2016 obdržela Inspekce práce 393 podnětů, které se týkaly dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace a provedla 413 kontrol. Nejčastěji se Inspekce setkávala s nerovným zacházením při výběrovém řízení. Další případy se týkají porušení předpisů přímo na pracovišti, kdy zaměstnavatelé vypláceli za stejnou práci mzdu v různé výši. Dále byl v roce 2016 případ zaměstnavatele, který ponižoval a urážel podřízené zaměstnankyně před kolegy, zatím co k mužům se takto nechoval (MPSV, 2017).

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí (2014) se sice ženy nebojí říct si o více peněz, přesto však zůstává rozdíl ve výdělcích žen a mužů 22 %. V Evropských zemích je tento rozdíl daleko nižší, průměr zde činí 16 %. Některé servery dokonce tvrdí, že ženy musí mít o stupeň vyšší vzdělání, aby se mužům platově vyrovnaly.

V Akčním plánu pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016-2018 (dále jako Akční plán) Úřadu vlády (2016) se píše o základních hodnotách moderní demokratické společnosti, která spočívá v rovnosti žen a mužů. Jedná se o otázku spravedlnosti a lidských práv. Účelem tohoto vládního Akčního plánu je vyrovnávání zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích v naší společnosti.

Úřad vlády (2016) si dal závazek podporovat rovnost žen a mužů, která vyplývá zejména z ústavního pořádku ČR. Podle Úřadu vlády je třeba napravovat demokratický deficit v české společnosti. Ne vždy jsou dostatečná pravidla postupu do rozhodovacích pozic a je zde i problém skleněného stropu.

Úřad vlády (2016) si je vědom toho, že pro postup do vyšších pozic je často rozhodující osobní vztah a neformální jednání. Neformální struktura vztahů přispívá k neviditelnosti bariéry skleněného stropu. Tato metafora „skleněný strop“ označuje existenci neproniknutelné bariéry, která zabraňuje postupu žen v kariérním růstu. Jinak řečeno, ženy se dostanou do určité pozice a odsud už výše postupovat nemůžou. Díky tomuto skleněnému stropu nemáme dostatečné ženské vzory na vyšších pozicích.

Další problém, který zmiňuje Úřad vlády (2016), spočívá v genderových stereotypch a genderové diskriminaci. Tento problém se týká především při vyjednávání o mzdách, či v rozhodnutích o povýšení žen. Bohužel i některé ženy jsou s genderovým stereotypem sžity, a proto se ani nesnaží o vyšší mzdu či lepší pozici. Velkou roli zde hrají nízké sebevědomí, nízká asertivita a prosazení vlastní osoby.

Další problém, který zmiňuje Úřad vlády (2016), se týká malého množství flexibilních forem práce. Ženy, které se starají o děti do tří let, a i o děti starší a také jiné závislé osoby, mají situaci na českém trhu velice složitou. Pokud v důsledku mateřství přeruší žena kariéru nebo nenastoupí do původní práce z důvodu nemožnosti sladit ji s péčí o závislé osoby, má to velké negativní dopady na úspěšnost žen na trhu práce. Delší

přerušení nebo znovuzahájení kariéry ovlivňuje negativně mzdy, šanci získat slušné zaměstnání, postup na vyšší pozice, ale i další aspekty, které se týkají kariéry žen.

Podle Úřadu vlády (2016) má ČR jeden z nejnižších podílů žen zaměstnaných na částečný úvazek. Na částečný úvazek je zde zaměstnáno pouze 8,6 % žen, zatímco průměr Evropy je 31,9 %.

Úřad práce (2016) dále uvádí, že dalším problémem jsou stereotypy podmiňující nerovné zacházení zaměstnavatelů/ek s ženami a muži v souvislosti s rodičovstvím. Vzhledem k tomu, že v ČR není dostatečná dostupnost služeb, které by pečovaly o děti do tří let a ženy jsou stále primárními pečovatelkami o děti, zaměstnávají zaměstnavatelé/ky raději kvalifikovaného muže než ženu, případně ženě nabídnou nižší mzdu, kterou si kompenzují náklady spojené s nutností držet ženě pracovní místo po dobu její mateřské a rodičovské dovolené.

Uplatnit se v rozhodovacích pozicích závisí i další charakteristiky jako jsou výše vzdělání, profese životní styl, etnicita, národnostní příslušnost, věk i sexuální orientace. Tyto charakteristiky se můžou vzájemně prolínat a snižují tak šanci žen na postup do rozhodovacích pozic.

Závěr

Všeobecná deklarace lidských práv měla velký význam v rozvoji lidských, a tedy i sociálních práv. V Deklaraci lidských práv ve třiceti článcích přijatých Valným shromážděním OSN, jsou formulována občanská, politická, hospodářská, sociální a kulturní práva.

Všeobecná deklarace lidských práv je dodnes živoucím, aktuálním dokumentem o společném cíli pro všechny národy a všechny státy. Uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě.

Avšak ve světě ani v České republice není stav lidských práv dosud ideální. V České republice se stále setkáváme s diskriminací lidí s tělesným či mentálním postižením, Romů, seniorů, homosexuálů či přistěhovalců. Z pohledu sociálních práv je to především diskriminace žen na pracovištích. Dostávají za stejnou práci daleko menší plat než muži, jejich zastoupení v řízení a politice není adekvátní a je zde problém i s nerovným zacházením se ženami v souvislosti s rodičovstvím.

Sociální práva mají za cíl vyrovnávat sociální rozdíly, především v podobě materiálních nedostatků jedinců a určitých skupin obyvatel, rovnosti příležitostí a možnosti vlastního uplatnění a rozvoje. Tyto cíle se odvozují od článku 25 Všeobecné deklarace lidských práv.

Deklarace se zasloužila o to, aby dnešní právní úprava lidských a sociálních práv vytvářela dostatečný rámec pro formování politiky takovým způsobem, aby všichni občané mohli vést, pokud sami chtějí, plnohodnotný a lidsky důstojný život. Byly vytvořeny dobré ústavní předpoklady pro to, aby všem občanům bez rozdílu byla nabídnuta možnost vyhnout se pasti chudoby, možnost aktivně se uplatnit i těm, kterým by v tom bránily specifické životní události nebo jejich fyzické, psychické nebo sociální handicap.

Deklarace je důležitým historickým mezníkem v historii lidstva. Patří mezi nejdůležitější úspěchy OSN. Organizace spojených národů vytvořila komplexní soubor

lidských práv, který jako první v historii představují univerzální a mezinárodně uznávaný kodex.

Seznam použité literatury

1. BAUER, J. *Úvahy o holokaustu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. 319 s. Stíny; sv. 9. ISBN 978-80-200-1739-0.
2. BOUČKOVÁ, P., 2009. *Rovnost a sociální práva*. Praha: Auditorium. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-02-5.
3. *Český helsinský výbor* [online]. Český helsinský výbor, z.s. [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: www.helcom.cz/cs/zprava-o-stavu-lidskych-prav-v-cr-za-rok-2014-2015/
4. *Český helsinský výbor*[online]. Český helsinský výbor, z.s. [cit. 2017-06-09]. Dostupné z: www.helcom.cz/cs/o-nas/
5. DE REZENDE, M. J. Direitos humanos, democracia e liberdades: prescrições presentes no Relatório do Desenvolvimento Humano de 2000. *Colombia Internacional* [online]. 2016 **88**, 185-209 [cit. 2017-07-13]. DOI: 10.7440/colombiaint88.2016.08. ISSN 01215612. Dostupné z: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84988954010&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=The+Universal+Declaration+of+Human+Rights&nlo=&nlr=&nls=&sid=C60BF4C5A7C34771326B7F753D7B343E.wsnAw8kcdt7IPYLO0V48gA%3a1080&sot=b&sdt=b&sl=56&s=TITLE-ABS-KEY%28The+Universal+Declaration+of+Human+Rights%29&relpos=35&citeCnt=0&searchTerm=>
6. FILIP, J. a SVATOŇ, J. *Státověda*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 400 s. ISBN 978-80-7357-685-1.
7. FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Dotisk 2. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Brno: Václav Klemm, 2011. ISBN 978-80-904083-7-1.
8. GALVAS, M. a kol. *Pracovní právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 752 s. Edice učebnic PrF MU; č. 483. ISBN 978-80-210-5852-1.
9. GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V., 2013. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-423-7.

10. GORDON, M. In search of a universal human rights metaphor: Moral conversations across differences. *Educational Philosophy and Theory* [online]. 2017, 1-12 [cit. 2017-07-13]. DOI: 10.1080/00131857.2017.1336920. ISSN 0013-1857. Dostupné z: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85020755271&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=The+Universal+Declaration+of+Human+Rights&st2=&sid=C60BF4C5A7C34771326B7F753D7B343E.wsnAw8kcdt7IPYLO0V48gA%3a1080&sot=b&sdt=b&sl=56&s=TITLE-ABS-KEY%28The+Universal+Declaration+of+Human+Rights%29&relpos=1&citeCnt=0&searchTerm=>
11. HOLLÄNDER, P., 2012. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 429 s. ISBN 978-80-7380-395-7.
12. IGNATIEFF, M. Human Rights, Global Ethics, and the Ordinary Virtues. *Ethics & International Affairs* [online]. 2017, **31**(01), 3-16 [cit. 2017-07-13]. DOI: 10.1017/S0892679416000629. ISSN 0892-6794. Dostupné z: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85015420753&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=The+Universal+Declaration+of+Human+Rights&st2=&sid=C60BF4C5A7C34771326B7F753D7B343E.wsnAw8kcdt7IPYLO0V48gA%3a1080&sot=b&sdt=b&sl=56&s=TITLE-ABS-KEY%28The+Universal+Declaration+of+Human+Rights%29&relpos=16&citeCnt=0&searchTerm=>
13. JOHNSON, P. *Dějiny 20. století*. V nakl. Leda 2., opr. Vyd. Přeložil Jan Čulík. Voznice: Leda, 2014. ISBN 978-80-7335-335-3.
14. KENNEDY, P. M. *Parlament světa: OSN a hledání světové vlády*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 318 s. ISBN 978-80-7106-423-7.
15. KLÍMA, K. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
16. KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7179-620-6.

17. KREJČÍ, O. *Lidská práva*. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-80-7431-056-0.
18. KREJČÍ, O. *Válka*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. 173 s. ISBN 978-80-7431-063-8.
19. LATCHEVA, R. Sexual Harassment in the European Union: A Pervasive but Still Hidden Form of Gender-Based Violence. *Journal of Interpersonal Violence* [online]. 2017, **32**(12), 1821-1852 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: 5) <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85019615993&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=Discrimination+of+women+in+the+workplace+&st2=&sid=C60BF4C5A7C34771326B7F753D7B343E.wsnAw8kcdt7IPYLO0V48gA%3a1860&sot=b&sdt=b&sl=56&s=TITLE-ABS-KEY%28Discrimination+of+women+in+the+workplace+%29&relpos=1&citeCnt=0&searchTerm=>
20. *Lidská práva* [online]. OSN [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/lidska-prava>
21. LOWE, K. *Zdivočelý kontinent: Evropa po druhé světové válce*. Přeložil: Marie ŠMILAUEROVÁ, přeložil: Zuzana ŠŤASTNÁ. Praha: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-603-5.
22. *Migraceonline* [online]. MIGRACE ONLINE [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/umluva-o-ochrane-prav-vsech-migrujicich-pracovniku-a-clenu-jejich-rodin-2>
23. MOODY, Z. The United Nations Declaration of the Rights of the Child (1959): Genesis, transformation and dissemination of a treaty (re)constituting a transnational cause. *PROSPECTS* [online]. 2015, **45**(1), 15-29 [cit. 2017-07-11]. DOI: 10.1007/s11125-015-9343-4. ISSN 0033-1538. Dostupné z: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84925489377&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=The+Universal+Declaration+of+Human+Rights&nlo=&nlr=&nls=&sid=C60BF4C5A7C34771326B7F753D7B343E.wsnAw8kcdt7IPYLO0V48gA%3a1080&sot=b&sdt=b&sl=56&s=TITLE-ABS->

KEY%28The+Universal+Declaration+of+Human+Rights%29&relpos=118&citeCnt=1&searchTerm=

24. *MPSV* [online]. MPSV. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf
25. *MPSV* [online]. MPSV. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/30287>
26. *OSN* [online]. OSN. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>
27. *OSN* [online]. OSN. [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: www.osn.cz/lidska-prava
28. *OSN* [online]. OSN. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-ras.diskriminace.pdf>
29. *OSN* [online]. OSN. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-proti-muceni.pdf>
30. *OSN* [online]. OSN. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>
31. SMEKAL, H., 2009. *Lidská práva v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 978-80-210-5045-7.
32. SOBEK, J. a kol., 2010. *Lidská práva v každodenním životě lidí s mentálním postižením: příručka pro zaměstnance sociálních služeb*. 2. vyd. Praha: Portus. ISBN 9788025486962.
33. ŠTURMA, P., 2010. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck. xii, 170 s. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-318-9.
34. TOMEŠ, I., 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.
35. TOMEŠ, I., 2014. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-938-0.
36. TOMEŠ, I., KOLDINSKÁ, K., 2003. *Sociální právo Evropské unie*. Praha: C. H. Beck. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-831-2.
37. *UNICEF* [online]. UNICEF. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

38. *United Nationals* [online]. CHILDREN AND ARMED CONFLICT. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <https://childrenandarmedconflict.un.org/keydocuments/czech/universaldeclaration.html>
39. *Úřad vlády České republiky* [online]. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/proti-muceni-a-nelidskemu-zachazeni/uvod-33071/>
40. *Úřad vlády České republiky* [online]. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-rasove-diskriminace-17715/>
41. *Úřad vlády České republiky* [online]. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/rlp-uvod-17537/>
42. *Úřad vlády České republiky* [online]. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. [cit. 2017-06-24]. Dostupné z: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XS4nbLeF5FAJ:https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/vyrovnane_zastoupeni_v_politice_a_rozhodovani/Akcni-plan-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-rozhodovacich-pozicich-na-leta-2016--2018.doc+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz
43. *Ústavní zákon č.1 ze dne 16. prosince 1992* [online]. PSP. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
44. WAGNEROVÁ, E., 2012. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republiky. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.
45. Zákon č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, 1992. *In sbírka zákonů České republiky*, částka 41, 1073-1087. ISSN 1211-1244.
46. Zákon. č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, 1991. *In sbírka zákonů České republiky*, částka 22, 502-512. ISSN 1211-1244.

Seznam příloh a obrázků

Příloha č. 1 - Všeobecná deklarace lidských práv	61
--	----

Všeobecná deklarace lidských práv

New York, 10. prosince 1948

U vědomí toho,

že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, urážejícím svědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbaveni strachu a nouze, budou se těšit svobodě projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu,

že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaču,

že lid Spojených národů zdůraznil v Chartě znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti; v rovná práva mužů i žen a rozhodl se podporovat sociální pokrok a vytvořit lepší životní podmínky ve větší svobodě,

že je nutné podporovat rozvoj přátelských vztahů mezi národy

že členské státy převzaly závazek zajistit ve spolupráci s Organizací spojených národů všeobecné uznání a zachování lidských práv a základních svobod a

že stejné chápání těchto práv a svobod má nesmírný význam pro dokonalé splnění tohoto závazku.

Valné shromáždění vyhláší tuto Všeobecnou deklaraci lidských práv jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, máje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné a uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.

Článek 1

Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni v důstojnosti i právech. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

Článek 2

1. Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozdílu rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

2. Dále nebude činěn žádný rozdíl z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž osoba náleží, ať jde o zemi nebo území nezávislé, nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.

Článek 3

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Článek 4

Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo v nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.

Článek 5

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Článek 6

Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.

Článek 7

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou zákonnou ochranu bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci.

Článek 8

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, jež jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.

Článek 9

Nikdo nesmí být svévolně zatčen, zadržen nebo vyhoštěn.

Článek 10

Každý má stejné právo, aby byl řádně a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, pokud jde o určení jeho práv a povinností nebo o jakékoli trestní obvinění proti němu.

Článek 11

1. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo být považován za nevinného, pokud není prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.

2. Nikdo nesmí být odsouzen pro čin nebo opominutí, které v době, kdy byly spáchány, nebyly trestné podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva. Rovněž nesmí být uložen trest těžší, než jakého bylo možno použít v době, kdy byl trestný čin spáchán.

Článek 12

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Článek 13

1. Každý má právo na svobodu pobytu a na volbu bydliště uvnitř určitého státu.

2. Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.

Článek 14

1. Každý má právo v jiných zemích hledat a požívat tam azyl před pronásledováním.
2. Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně vznikajícího na základě nepolitických trestných činů nebo jednání, která odporují cílům a zásadám Organizace spojených národů.

Článek 15

1. Každý má právo na státní příslušnost.
2. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.

Článek 16

1. Muži i ženy, jakmile dosáhli plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodu příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.
2. Sňatky mohou být uzavřeny pouze se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů.
3. Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.

Článek 17

1. Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.
2. Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku.

Článek 18

Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo v soukromí, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováním obřadů.

Článek 19

Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.

Článek 20

1. Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.
2. Nikdo nesmí být nucen, aby byl členem nějakého sdružení.

Článek 21

1. Každý má právo, aby se účastnil vlády své země přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců.

2. Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.
3. Základem vládní moci budiž vůle lidu; tato vůle má být vyjádřena pravidelně konanými a správně prováděnými volbami na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva tajným hlasováním nebo jiným rovnocenným postupem, zabezpečujícím svobodu hlasování.

Článek 22

Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla národním úsilím i mezinárodní součinností a v souladu s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a svobodnému rozvoji jeho osobnosti.

Článek 23

1. Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.
2. Každý, bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci.
3. Každý, kdo pracuje, má nárok na spravedlivou a uspokojivou odměnu, která by zajišťovala jemu samému a jeho rodině živobytí odpovídající lidské důstojnosti a která by byla doplněna, kdyby toho bylo třeba, jinými prostředky sociální ochrany.
4. Na ochranu svých zájmů má každý právo zakládat odborové organizace a přistupovat k nim.

Článek 24

Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné omezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.

Článek 25

1. Každý má právo na životní úroveň přiměřenou zdraví a blahobytu jeho i jeho rodiny, čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální služby; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při pracovní neschopnosti, při ovdovění, v stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.
2. Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc. Všechny děti, ať manželské či nemanželské, požívají stejné sociální ochrany.

Článek 26

1. Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht je bezplatné, alespoň v počátcích a základních stupních. Základní vzdělání má být povinné. Technické a odborné vzdělání budiž obecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.
2. Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má pomáhat ke vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými a náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Organizace spojených národů pro zachování míru.
3. Rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.

Článek 27

1. Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, těšit se z umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výsledcích.
2. Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů vyplývajících z každé vědecké, literární nebo umělecké činnosti, jejímž autorem je.

Článek 28

Každý má právo na to, aby vládl takový společenský mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody v této deklaraci byly úplně uskutečněny.

Článek 29

1. Každý má povinnost vůči společnosti, v níž jedině může volně a plně rozvinout svou osobnost.
2. Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachování práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.
3. Výkon těchto práv a svobod nesmí být v žádném případě v rozporu s cíli a zásadami Organizace spojených národů.

Článek 30

Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno, jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.

Seznam zkratek

§ – paragraf

Atd. – a tak dále

č. – číslo

ČHV – Český helsinský výbor

Čl. – článek

ČR – Česká republika

F. D. Roosevelt – Franklin Delano Roosevelt

MOP – Mezinárodní organizace práce

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSN – Organizace spojených národů

s. – strana

Sb. – sbírka

SSR – Sovětská socialistická republika

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

tzv. – takzvaně

USA – Spojené státy americké

z. – zákon